

**De christianissimi regis periculis: et notata quaedam ad
Sfondratae Pont. Rom. litteras monitoriales ad CL. V.D.
Casparum Peucerum**

<https://hdl.handle.net/1874/13830>

DE
CHRISTIANIS-
SIMI REGIS
PERICVLIS:

ET NOTATA QVÆ-
DAM AD SFONDRATÆ
PONT. ROM.

Litteras monitoriales

AD CL. V. D.
Casparum Peucerum.

Psal. 34, 19.

*Multa sunt tribulationes iusti: at ex omnibus
his liberabit eum DOMINVS.*

FRANCOVRTI
Ex officina Typographica Martini
Lechleri,
M D X C I.

DE REGIS CHRISTIA-
NISSIMI PERICVLIS: ET

NOTATA QVÆDAM AD SFON-
*drate, Pontificis Rom. litteras mo-
nitoriales:*

Ad CL. V. D. CASPARVM PEVCERVM.

VOTIESCVNQVE in
Christianissimi Regis vi-
tam intueor, venit in mē-
tem superasse illum æru-
mnis suis, ærumnas, quas

dicunt, Herculis. Et subit inde admi-
ratio: Quare hunc, inter tot Principes
Christiani nominis, solum, Satanas &
Mundus, petendum sibi impugnan-
dúm; dilegerint.

Lubet, Peucere Clarissime, Magni
huius Principis, grauissima pericula, le-
uiter percurrere. Leuiter, inquam: nec
enim parem me iis explicandis agno-
sco, quibus ferendis, superiorem se il-
le, orbi comprobauit. Percurram ta-
men: vt exemplar habeant adolescen-

tes principes, p̄iūq; omnes, ad quod se, inter has vitæ lubricas ambages, & subitas incursiones, reciprocasq; vicissitudines, conforment.

Igitur natum aliumq; accipe hunc Principem inter tubas turbasque civilium bellorum: Galliarum clauum tenentibus iis, qui sibi per regionum Principum exitium, iter ad Regnum moliebantur. Et Pietatem quidem, vnà cum lacte suxit: Militiam, puer, sub Condæo patruo, & Amiralio Galliarum Colignio, didicit. Vt Herculi in cunis, cum immixtis ab irata Iunone anguibus: ita huic puero, cum atrocissimis monstris decertandum fuit, Impietate atq; Ambitione Lotharingica, quæ Satanæ turbandæ Galliarum, extinguendæ lucis Evangelicæ inferis excitarat.

Quæ tenera ætate, inter arma, & sub armis pertulit, ea prætereo. Vnum hoc cõmemorabile est. Interfecto ad Bassacum, contra fas belli Ludouico Condæo, nutantibus duce amisso partibus, accurrit ad exercitum Regina Nauarræ Iohanna, singularis exempli fœmina:

na: filium HENRICVM annum agentem XV, exercitui sistit. Hunc se, inquit, quem vnicum habeat, postquam hostiũ scelere Condæus Princeps occiderit, Deo & patriæ consecrare: vterentur in posterum auctoritate eius, facultatibus, corpore, ad propulsandos patriæ hostes, pacémq; publicam, libera Religione, constituendam. Ita, offerente matre pientissima, accipiẽte exercitu, HENRICVS Princeps, DEO patriæq; , volens, deuotus est. Annibalem ferunt, annorum nouẽ, aris admotum, iureiurando à patre adactum, se, cùm primùm posset, hostem fore populo Romano. Inde tam pertinax Annibali in Romanos odium, vt illud, non nisi cū vita amitteret. Nostro, tam constans, exinde, in DEVM patriámq; pietas, vt extorquere eam, non coniu-ratæ Mundi vires, non Satanæ veteratoris artes, non blandientis carnis stimuli, potuerint. Ille, ætate infima, rem generi humano exitiosam, Diis falsis iurauerat. Hic, quod ætate adulescente, ad piorum salutem, DEO illo vni-

8 DE PERICVLIS

co auctore promisit, non præstaret?

Confecta, anno 1570, pace non pace, offertur adolescenti Principi, soror Regia, Pontificia ipsa: quæ Principi partium Evangelicarum denupta, scissum Galliarum Regnum, in vnum reduceret. Conditionem auidè amplectuntur Proceres nostri: matre repugnante; nec ipso Principe satis approbante. Quid faceret, deuotum DEO patriæque, caput? Nuptiis dicitur dies. Lutetiam conueniunt ad Regem, Regina Nauarræ, mœsta; Princeps ipse noster, dubius; Evangelici proceres omnes, tamquam certâ firmatâque pace, exsultantes. Regina Nauarræ Iohanna, virtutis incomparabilis & sagacis ingenij scœmina, in ipsis initiis, è medio tollitur. Procedunt nihilominus nuptiæ. A nuptiis, Amiralius sclopeto perfidiosè ictus, crudeliter trucidatur. Trucidantur totâ Lutetiâ, toto Regno, post fidem, imo per fidem ipsam Evangelici omnes, absque vlllo conditionis, sexus, ætatis discrimine. Cædis & perfidiæ auctores Hispanus & Pontifex: cædis

dis incentor patratorque, præcipuus,
inter alios, Guisius. Principem no-
strum, iam, defuncta matre, Regem
Nauarræ, seruauit ætas: quæ deinceps,
amicis & consultoribus bonis orba, fa-
cilis videbatur futura, ad omnia quæ
Regiæ matri Medicæ collibuissent.
Voluptatibus & deliciis aulicis mer-
sum adolescentem, numquam ad vir-
tutem exsurrecturum putabant. Fal-
lor, HENRICE, Rex Magne, non æ-
tas te tua, quæ aliàs & aliis saluti fuif-
set; non hostium opinio: sed propi-
tius Galliæ DEVS, Galliæ te tuæ ser-
uauit.

Detinetur, in aula, annos aliquot: in
aula,

— *sanie dapibusq; cruentis*
Intus opaca. —

Cogita tu, prudentissime Peucere, qui,
optimo Principi, animus fuerit, ver-
santi uiuentiq; inter homines, qui nu-
ptias eius, optimæ Matris nece, tam-
quam nuptiali hostia, inierant; qui tha-
lamum, amicissimorum eius sanguine
cruentauerant: inter homines, quibus

nulla fides, quibus nil sacrum sanctum-
 ve; inter quos, vel leuiter tractum suspi-
 rium, aut facies decolor pro crimine
 esset. Et videndi tamen illi cottidie:
 amicè etiam compellandi. Sed ita se
 inter feras istas, Princeps ad omnem
 humanitatem factus, habuit, vt nō mo-
 do, vulgo illorum, sed Regi in primis
 Carolo, & quod mireris, ipsi Cathari-
 næ matri Regiæ, carissimus haberetur.
 Detinetur, inquam, in aula, tamquam
 apud Circen Vlysses, annos aliquot. Sed
 non cœlestis regni, non rerum suarum
 oblitus. Semper illi in patriam animus:
 non hanc Ithaci asperam & saxis horri-
 dam, sed cœlestem illam patriã, quam
 certis CHRISTI promissis, certus no-
 uerat sperabatque. Itaq; euolat, quam-
 primum data occasio: & se aulâ Cir-

*Hebr. II. ceseripit: Magis eligens affligi cum popu-
 lo Dei, quàm temporalis peccati habere iu-
 cunditatem, &c.*

Exercuerunt eum, inde ad annum
 1585, mala plurima, publicè priuatim-
 que. Retentata aliquoties arma ciuilia:
 sed leuiùs. Et cùm illa cessabant, hostiũ
 in hoc

in hoc vnum intenti animi, vt Principem nostrum in aulam retraherent. Vxor, ad id, & mater Regia artes suas cōmodare: Hic, aures occludere, & obfirmare animum.

Ex omni parte beatum, mortalem nullū reperias: Vix etiam quemquam omni ex parte miserum: cui nec foris nec domi sit quidquam, in quo possit acquiescere. Nostro, ad summam miseriam (externam hanc dico, quæ in oculos & primos sensus incurrit) nil omnino defuit. Nosti illud, ab Cæsare Augusto repetitum: αἰθ' ὄφιλον ἀγάμος τ' ἔμμεναι.

Fuerunt hæc, veluti præludia, quibus exercitus Rex noster, grauioribus certaminibus, pleno iam robore, admoueretur. Iam in eum Reges terræ insurgunt. Educuntur in eum exercitus validi, tot, quot milites vix ille in comitatu habebat. Terrâ, mari vndique clauditur: vt nulla ei ad elabendum patere via, nisi illa in cœlum, videretur. Vix credas, vix, nisi qui vidit, credat, quantum infrequentiam militum, quantum

tum inopiâ rerum omnium , Regum
 optimus laborauerit , cùm crumperet
 anno 1585, Liga illa & coniuratio sce-
 lesta: cùm octo simul exercitibus, vnus
 peteretur. Vix credas, Regem, in tanta
 suorum solitudine , in tanta rerum o-
 mnium desperatione , hostibus vndiq;
 cinctum, iter fecisse, medio die; flumi-
 na traiecisse; cibū somnūmq; cepisse,
 suis horis, animo tranquillo: neq; cùm
 aduentare hinc illinc , iam iamque ad-
 esse hostes nunciarentur, quidquam,
 aut properatius egisse , aut de solito re-
 misisse. Præclarū illud Atheniensium:
 ἐμυσθη ὅτι ἐπὶ ἱερῶν, ἐπὶ ὀσίων, καὶ μόνος, καὶ μὴ
 πολλῶν. Idem, nostro, animus.

Ne quid autem ad eum percellen-
 dum prætermisisse viderentur, etiam
 Acheronta mouent. Pontificem Six-
 tum v. concitant, qui, auctoritate, sci-
 licet, Apostolica, Hæreticum, Regni
 Francorum successione indignū, pro-
 nunciet: prouincias eius, bonâq; pro-
 scribat, & primo occupanti cōcedat.
 Addunt calumnias, & ex Iesuitarum
 officinâ, famosos libellos. Memini-
 sti,

sti, Peucere, de Rege optimo & innocētissimo, inter nostros & à nostris sparsa: Nostris, non aures tantum, sed linguas etiam Satanæ commodantibus. Ad hæc sicarios & veneficos submitunt. Tandem Regiam ad eum matrem ablegant Catharinam:

— *cui tristia bella*

Irae, insidiarū, & crimina noxia cordi, &c.

Et, illa quidem, contemptu elusit. Sed Catharina, modò eum minis terere; modò auxiliorū, quæ exspectet, desperationē proponere; modò ingentibus promissis, & blanda nouarum nuptiarum spe tentare. Excepit & ista, seu minas, seu pollicitationes, immotus.

Postquam frustra esse artes suas illi vident, pergunt, non intermissam, vim apertam exercere. Sed dolos eorum iuxta ac vires omnes, Noster vna virtute superauit: Certa in DEVM Fide. Vincit hostē, sternitq; vbi vbi obuium habet: inuictus ipse, & illæsus. Hominem, qui, tot continuos annos, manum cottidie cum hoste conserat, mireris integro esse corpore. *Ατρωτοι παύδης*

Scōv: non Stygia palude tincti: sed DEI tutelâ recti.

Vincit, inquam, hostes: sed vicisse armis parùm habet, nisi & Clementia vincat. Constat, præcipuis inter coniu-ratos, non semel vitam donasse: qui postea, ingratiſſima & facerruma capi-ta, arma in Ipsum crudeliſſimè reſump-ferunt. Et accusari eum ob nimiam Clementiam & lenitatem, audio à Ma-gnis viris. Iniuriâ. Laborat, tamquam bonus agricola, curâ cultúq; ſterilita-tem loci vincere. *Non eſt magni animi, Dare & perdere. Hoc eſt magni animi, Per-dere & dare.* Principem Auſtriacæ fa-miliæ Imp. dicere ſolitus lego: *Seue-ritatis ſe pœnituiſſe non ſemel: Clementiæ, numquam.*

Seneca.

Sed, quidquid Noſter agit, creſcūt per damna ſua hoſtes: Nouas illis vires Mundus ſuppeditat. Noſtro, externi è Germania auxiliij ſpes, vt affulgere cœ-pit, vt extinctâ eſt. Iam poſt crebras vi-ctorias, extrema adeſt rerum omnium deſperatio. Vires conſumptæ, ærarium exhaustum: ſegnes ſociorum volunta-tes,

tes, exterorum alienati animi. Comitiam interim Blesis habentur: Ordinúmque suprema sententia, iamiam suprema Guisio Duci potestas decernitur: Iam ipse Princeps noster, iure successionis Regni pellitur. Dum iacent omnes, & nescio quæ consilia, animo anxij, volutant: solus Noster erectus spirat, sperátq;: diuinum illud Iobi ruminans: *Etiam si occiderit me, tamen sperabo in eo.* Cùm subito nunciatur, interfectum, mādante Rege, cum fratre Cardinali, Guisium Ducem. Vides, vt dulci guttula, falsum hoc mare, DEVS misceat! Nuncium hunc, grauis, & cui libet alij læthalis morbus excipit: & fuisse Regem, *fama volat*: & peruenerat ad portas mortis, cùm clamans ad DOMINVM, bono publico, seruatus est, & morti ereptus.

Mortes Guisiorum, horrenda sequitur in Regem rebellio: quæ finem Regno fecisset, ni properè Principem nostrum, Regem Nauarræ, aduocari, DEVS auctor impulisset. Vocatus accurrit: & sese Regis, paullo ante hostis,

fidei committit. Totum bellicæ rei-
 nus in se suscipit: & ita administrat, vt
 quod imminere Regi, Regnóq; exitiũ
 modò videbatur, hoc iã cõiurata capi-
 ta premeret. Eo statu res erãt, vt dedita
 Lutetia, Rege restituto, recedendum
 fortasse longius ipsi Regi nostro fuisset:
 eũ Monachum subornãt hostes, qui
 Rege, per summũ scelus, sublato, Re-
 gem Nauarræ Francorum Regem ef-
 ficeret. *Ita quod minimè expectas, ex trãf-
 uerso sit: & super nos D E V S negotium
 curat.*

Vt Noster, omni iure Francorum
 Regnum adeptus est, existunt repen-
 tẽ subditi, qui Regi suo de Religione
 controuersiam facerent. Hos ille &
 rationibus & inuictã constantia repu-
 lit: nihilominus, vt constantem se, non
 pertinacem probaret, sequi se para-
 tum profiteretur meliora, si monstra-
 rentur.

Horum sedatis animis, vt Diepam
 cum exigua manu, ad res in Norman-
 dia componendas secessisse cognouit
 Mænius, cum numerofo & recenti ex-
 ercitu,

exercitu, aduolat, in isto angulo destitutum oppressurus. Manum hinc quiuis dedisset. Nulla, nisi in fuga, spes: & hæc, solo patebat mari: quod ipsum, fuisset, possessione Regni cedere. Sed magni animi est, & Christiani, *Sperare semper*: nec ulli malo cedere: & quod de Magno Alexandro narrant, si erecto non licet, de genu pugnare. Regi congregi cum hoste viribus æquis, aut iusta acie certare, per suorum paucitatem non licebat. Itaque vrbe & castris, pro tempore, communitis, velitationibus & leuioribus præliis fatigare tantam multitudinem, & carere aggreditur. Incredibile est, tot ad bellum egregiè comparatos militares viros, à tam exigua & pænè captiua manu, non solum inhibitos, sed toties etiam pulsos, fusos, caesos. Rex, semper inter primos, imo omnium primus, suos voce manúque accendere: pugnam ipse cære & regere: confertos in hostes sese immittere: Ducis prudentissimi, simul & militis fortissimi munia obire.

Ingentem hîc tibi, Caspar Peucere, perfidiam militis mercenarij Germani narrabo : Nihil enim tam integrum, sincerumve , quod non nefariæ istius Ligæ consuetudo corrumpat. Non pugnare apud illos, & aduersum hostem militariter ferire : sed per insidias & dolos, perfidiosè viros fortes aggredi condiscunt. Cùm ad diem XIII. Septembris varium & anceps initum esset prælium, nostris appropinquant Germanorum peditum signa aliquot: velut desperatis rebus, deditioem simulant: à proximis intra fossam recipiuntur. Qui longius aberant, vt volitantia intra vallum hostium signa videre, arbitrati occupatū ab hoste locum, accurrunt: impetum faciunt. Hi voce gestūque significare deditios se : Regi militare velle. Ita ad Regem vsq; , alia curantem, penetrant. Is, ad signorum hostilium conspectum, irruere in illos parat. Eadem simulatione luditur. Plurisque conclamantibus, perfidos esse, & occidione delendos, nihilominus in fidem accipiuntur: sacramentum præstant.

stant. Rex ad alia belli discurrit. Illi in fraudem intenti, vbi adesse suorum equitatum vident, velut signo dato, in turmam illam equitum, cui permistus Rex erat, globulos sclopetis omnes emittunt: vano conatu. Postquam fraus patuit, magna accepta, nōnulla etiam data clade, loco pulsi, ingenti scelere nequūquam patrato, se ad suos receperunt. Quæ te sortes, Christianissime Regum; quæ te, inter volantes globulos, carmina illæsum seruant? Dicam, Peucere præstantissime: imo dicam tibi, Lector: & arcanum hoc tibi retegam, Peucero notum, probatumque. Carmen Davidis nosti: *Tues, DOMI- Psal. 91.*
NE, spes mea. Altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet ad te malum; & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo: & quæ sequuntur apud Diuinum Regem. Hoc carmē, nolim, superstitiosus, chartæ inscribas, collo appendas: sed, pius, menti infigas, fide apprehendas. Tutuseris. Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & calcabis Leonem & draconem securus.

Hic video viros bonos plerosque,
 de Regis optimi capite sollicitos, ru-
 entem illum in pericula animum, ani-
 mæq; magnæ prodigum reprehende-
 re. Nec ego probauerim in alio, quem
 aut inanis cupido gloriæ, aut suus fu-
 ror, non DEI Spiritus agitet. In nostro,
 impetus esse diuinos, notarunt, non
 obscurè, qui eum intentius observa-
 runt. Nec quidquam aggreditur ma-
 gnum, quin inuocato Numine, iam de
 exitu certus esse videatur. Itaque non
 tam quid passurus sit, quàm quò tēdat,
 cogitat. Annos suos in numerato
 DEVM habere: eos, seu pauci illi, seu
 multi sint, DEO impendendos & pa-
 triæ. *Non est res magna, viuere: Omnes im-
 probi viuunt, omnia animalia viuunt. Ma-
 gna verò res est, benè viuere, honestè mori.*
 Itaque corporis custodes, ad dignita-
 tem potius, quàm ad tutelam adhibet:
 & nullum fetè cubiculo, nullum men-
 sa prohibet: ne eos quidem, quos su-
 spectos habere meritò possit. Andro-
 nicum Imperatorem historiæ narrant,
 tanta, tam constanti in DEVM fide
 fuisse,

fuisse, vt plerumque incustoditus ageret: sæpè etiã quos insidiari sibi compertum haberet, & in eades admitteret, & mensæ participes faceret. Dicebat enim, vt est apud Gregoram, Hominis vitam in manu DEI esse: quam vt retraxisset, aperiri continuo periculis omnibus fores. Certè hac hominum perfidiã, ni te DEVS seruet, frustra te obserues ipse: neque te tutum centuplex murus teneat. Animata omnia atque inanima, suis armis natura instruit: Nos solos, nudos expositosque iniuriis, destituit.

φύσις κέραια τούτοις,

Οπλὰς δ' ἔδωκεν ἱπποῖς. nosti cætera.

E his hominibus, calliditatẽ dolosq; robur, opes, & externa illa omnia tribuit. At suis, quid dedit DEVS, quoti essent? Fidem:

Αὐτ' ἀσπίδων ἀπασιῶν,

Αὐτ' ἐγγύων ἀπατήτων.

Νικᾶ δὲ καὶ σίδηρον,

Καὶ πῦρ.

*Per fidem enim illi, vicerunt Regna, operati Hebr. 11.
sunt iustitiam, adepti sunt re promissiones,
obturerunt ora leonum: Extinxerunt*

impetum ignis, effugerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorũ. &c. Mirari itaque & reprehendere desinant boni, inuictum Christianissimi Regis animum: & ad illius nomen, horrere discant impij. ¶

Iam ingens hoc periculorum optimi Regis æquor superasse me scribendo arbitrabar: cùm retrospecti, vix me soluisse portu video. Nec pergere animus est, cùm mare turgidum, & istos aquarum montes intueor. Tam pertinacem plebeculæ furorem: tot undique turbantes ventos: & istos, ab Hesperia, nimbos. Tot arces, oppida, vrbes quas singillatim obsidere, oppugnare necessum fuit, Rege ipso disponente omnia & componente. Tot certamina quæ inire Regem præsentem, primumque necessum fuit.

Prælio, quo, cæso Egmondano, turpem in fugam actus est Mæuius, procurrisse, & equũ medios in hostes, relictis longo post se interuallo suis, egisse, & in ipsum Egmondanum impetum

tum fecisse, Regem, constat: & fugientes hostes, cum paucissimis ad multa miliaria persecutum, multa nocte reuertisse ad suos ita tinctum hostili sanguine, vt coopertum vulneribus omnes, pallentes iudicarent: nulla amissa sanguinis sui guttula: Regium, sublata voce, Psalmum cantantem, *Dominus Regnat: conturbantur populi, &c.* Altero *Psal. 99.* die, intētis in tot funera oculis, dixisse, *Ecce manus DOMINI: Ecce victrix fides.* Nec illum putes, dissimulato, aut cum alio communicato habitu, bellum ingredi. Conspici & dinosci vult ab omnibus: vt & ciues sciant, quē sequantur, & hostes quem fugiant.

Quid hīc tibi obsidione cinctam, & ad vltimum malorum, famem, adactam Urbium matrem referam? Quid virtute prouocatum, prudentiā fractum Parmēsem? & vnâ horâ, sine sanguine, recepta, quæ Poliorcetes ille, aliquot mensibus, multo suorum sanguine, vix ceperat? Quid summa vi, magno Regis ipsius vitæ discrimine, ad deditionem cōpulsam Carnutum?

Quid cæsa, ad Nouiodunum, præcipua aliquot Cõiurationis capita? & urbem, inspectante, nec se commouente Mænio, captam? Saltim, auertisset à sociorum calamitate oculos! Aduolauerat, vile illud mancipium, suis alienisque pariter vilis, cum exercitu ad quartum lapidem, vana vomens incendia: futurus Regiæ virtutis testis: simulque fortio-rem inimicum Regem, quàm se amicum, sociis probaturus. Simul aduenit, simul eũ familiaris inuasit morbus.

Quid tibi, vndique accitos, vndique in Regnum immissos, externos exercitus? & proditam Hispano patriam? Quid magno huic Leoni, oblatrantes caniculas, Lotharingum & Sabaudum commemorem? Quid cum fulmine suo, & bullis Sfondratam Papam? Quid cum exercitu Papali, Sfondratam ducem? Ominosum Pontificiæ dominationi nomen.

Meritò cum Dauide, aut cum ipso Magistro, exclamet Rex optimus. *Circum dederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me.*

Psal. 22.

Insignem

Insignem hîc, non lectam, non auditam ingritudinem noto. *Pontifex*, cui auctoritas imperiumque à Francis, Francorum Regnum, clauibus, gladioq; impugnat. *Hispaniarum Rex*, † cuius olim maiores, Francorū, & Borbonij quidē Principis virtute, quod hodie tenent Regnū obtinuerunt, Regnum Francorum & ipsum Barboniæ familiæ caput, petit. *Lotharingus*, cui salus aliquando, dignitas sæpius a Francis contigit, Regnum Francorum, latrunculus inuadit. *Guisis*, quorum dignitas omnis à Borbonia affinitate cœpit, Regumque liberalitate immensum creuit, Regnum Francorum, scelerati, lacerant. *Sabaudus*, qui & ipse, Francica affinitate, Francorum Regum liberalitate, habet quidquid habet, particulam sibi de Regno, ingratus latro, poscit. *Qui reddit mala, pro bonis, non* *Prover. 17.*
recedet malū de domo eius: inquit Sapiens,

Alfonfus 2.

Rex Castellæ &c.

Petrus crudelis.
Rex, interfect⁹
à fratre: inuen-
tus circumcisus.

Henricus nothus. a Petro
Borbonio, & Bertrando
du Guesclin, iussu Regis
Francorum, pulso Petro,
Rex constitutus.

|
Iohannes 1.

Henricus
3. Rex
Castellæ.

|
Ioan-
nes. 2.

Henricus
Rex.

Isa-
bella.

Ferdinandus
Rex Arroga-
num.

Alfonfus,
Rex.

Ioannes
Rex.

=====
Ferdinandus

|
Ioanna

|
Carolus V.
Imp.

|
Philippus
Rex Hispaniarum.

Sed Regis nostri pericula laboresq;
enarrando, defessus sum: ita alius a-
lium

lium --- *velut unda, superuenit undam.*
 Itaque, antequam me ferant in altum,
 noui fluctus, vela conuerto: & ad id
 quod primū proposui reuerto: Super-
 rasse Christianissimū Regem ærumnis
 suis, ærumnas Herculis. Manus quidē,
 cum feris non contulit: *quas consecrari,*
venatoris agrestisque est: nec inferorum
 custodem tricipitem Cerberum, do-
 muit: nec cœlum humeris sustentauit.
 Sed cum istorum, quos dixi, Hispani,
 Guisiorum, Lotharingi, Sabaudi, im-
 mensa habēdi cupiditate, malo multi-
 formi: cum illa, multorum capitū bel-
 lua, furente plebe, congressus est: Tri-
 faucis Pōtificis latratus, cōtempfit: nec
 superstitioni, Tartareo monstro, cessit:
 & cadens Francorum Regnum hæcte-
 nus retinuit.

Et me quidē inter tot Regis Christia-
 nissimi infandos labores, iuuat audire
 veras optimi Regis de hostium ore, vi-
 veritatis expressas, laudes. Iuuat vide-
 re sanctum & integrum Principis in-
 nocentissimi animum, rectaque consi-
 liare tecta. Iuuat intueri ad tantum lu-

men oculos aperientes Principes pios: & ad cōmune propulsandum periculum, paulatim assurgentes. Paulatim: namque Hostium illum calorem non æquamus. Aduolant illi, & instant ardentes operi. Nostri, lēto adhuc accedunt pede: & summis digitis onus tangunt. Ita est humanum ingenium: ad mala, prompti & expediti currimus. Vbi quid boni conficiendum, cochleas vincim⁹ tarditudine. Sed, *dimidium facti, qui cœpit*. Nec spero pios Principes, qua sunt prudentia, temerè reuocatos, quod maturo nimis & necessario consilio cœperunt. Imò vt cœperunt, pergere necesse est. Nec sistere gradum nec reuocare, eo progressis, licet.

Quare autem, hætenus præ cæteris, Rex Christianissimus, tot & tanta negotia, sustineat vnus: quare onus publicū, ferat solus: Quare tot eū periculis, DEVS obiiciat: Quare solum illum Pōtifex, Hispanus, & cætera turba tyrannorum, impetant: quæro abs te, Peucere sapientissime. Faciam tamen, quod apud magistros discipuli solent:

expli-

explicabo sententiam meam. Tu, si aberro, docebis, & reduces in viam.

Et primùm quidem illud, Quare tot eum periculis DEVS offerat, tot laboribus vrgeat, facile soluo. Herculis illi labores, quos Poëtæ celebrant, ab irata Iunone: hi à DEO propitio sunt. Ita emēdat suos, ita exercet, ita probat, ita ostentat. *O seruum illum beatum, cuius Tertull. de emendationi DEVS instat, cui dignatur patientia. irasci, quem admonendi dissimulatione non decipit.* Dauidem puerum, Leo & vrsus inuaserunt: Adolescentem, Saulis inuidia pressit: Regem, decem tribus repudiauerunt: Receptum, filius ipse persequitur. Et vix alia, nos in cœlum via, DEVS deducat. Plano adiri excelsa, contra naturam est. *Patimur: non est pœna, militia est.* Perrumpendum est in cœlum: & vis facienda obstantibus. Nescio quomodo, aflurgere mihi, præ cæteris illis sapiētibus videtur Seneca: & per illud obscurū naturæ velū, vidisse multa, quæ hodie pleriq; in clarissimâ luce, non cernunt. Oratio ei præterea aptata rebus, pressa, & virilis. Itaque

que eius & lectio m̄ vehementer afficit, & verbis, quantum licet, lubenter vtor. Puta, inquit, DEVM dicere: Quid habetis, quod de me quæri possitis, vos, quibus recta placuerunt? Aliis bona falsa circumdedi, & animos inanes: Velut longo fallaciq; somnio, lusi: Auro illos, argento, & ebore adornavi: Intus, boni nihil est. Isti, quos pro felicibus aspicitis, si, non qua occurrunt, sed qua latent videritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida, & sincera felicitas: crusta est, & quidem tenuis. Itaq; dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, nitent, & imponunt: cum aliquid inciderit, quod disturbet & detegat, tunc apparet quantum alta & vera fœditatis, alienus splendor absconderit. Vobis, dedi bona certa, mansura: quanto magis versauerit aliquis, & undique inspexerit, tanto videbit meliora, maiora [qua permisi vobis: metuenda contemnere, cupienda fastidire.] Non fulgetis extrinsecus: bona vestra introrsus obuersa sunt. &c. Hæc autem ipsa bona, vt ostentet DEVS, & in apertum producat, committit cū hoc mundo,

mundo, cum huiusmodi monstris, viros bonos. Vires, ipse suppeditat augetque, vt ferre, vt superare externos illos impetus valeant.

--- *defessa iubendo est*

Saua Iouis coniux: Ego sum indefessus agendo,

inquit apud Poëtam Hercules: cui, quam iniqua Iuno, tam æquus Iuppiter. Bonis viris, corrupta hæc natura rerum, Nouerca est: parens, DEVS. Impugnat illa, hic defendit: illa impellit, hic sustinet. *Dat lasso virtutem: & his, Isai. 40. qui non sunt fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabunt: & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in DOMINO, mutabunt fortitudinem: assument pēnas, sicut Aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.* Et, qui stare tã fragiles putresq; possimus, ni nos DEVS teneat? Millies Regi Christianissimo genua succidissent; millies onus, desperabundus abiecisset, nisi in cœlum intuenti, Spes cœlo delapsa, animos viresque addidisset. Filius terræ Antæus, robur à ma-

tre terra, accipiebat, quoties eam con-
 tigerat. Quanto certius è cœlo, DEI
 filij, nouum inuictumque accipient
 robur? Et si quando, labascere viden-
 tur, atque deficere viribus (quod fit,
 DEO permittente: ne fortis suæ obli-
 nimium efferantur) voluntatem suam,
 Diuinæ voluntati volentes submit-
 tūt: In Regno natos, se cogitant, in quo,
Seruire DEO, regnare sit. Interim sola-
tium illis est, pro honesto dura tolerare: & ad
causam à patiētiā respiciunt. Et, si ita DEO
 visum fuerit, iuuabit etiam, pro salute
 publica occumbere: & effuso sangui-
 ne suo, aliis, qui desides spectant, san-
 guinem suffundere. Non est igitur
 quod miremur, si ita Regem nostrum
 DEVS habet, vt discipulum, præce-
 ptor; vt veram progeniem suam, seue-
 rus pater. In æternum virtutis exem-
 plar, eum educat: sibi cum educat &
 præparat.

Alterum nodum, eadem manu sol-
 uo. DEO carus est: DEI membrum
 est. Hostem ei esse Satanam Mūdum-
 que necesse est: & Satanæ Mundi que
 membra

membra. Altum est hoc odium, & in-
 ueteratum. *Inimicitias ponam inter te &
 mulierem*, inquit DEVS: *inter semen* Iob. 15.
tuum, & semen illius. Si de mundo fuissetis,
 inquit DOMINVS, *Mundus, quod suum*
esset diligeret: Quia verò de Mundo non
estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea
edit vos Mundus. Simul vt audiuit Sa-
 tan, de ore DEI: *Numquid considerasti*
seruum meum Iob? &c. Inuidia & odio
 accensus, potestatem sibi in illum pe-
 tit. Vt data est, quid non ille commo-
 uet? Sabæos, Chaldæos, aërem tempe-
 statesque, quidquid morborum est, v-
 xorem ipsam & amicos, in illum DEI
 Athletam concitat: qui opes auferant,
 liberos opprimant, corpus torqueant,
 animam dolore faucium excrucient.
 Fert ista Iob patiēter, tamquam impo-
 sita à DEO. *Bonum*, inquit à DEO *acci-*
piemus: & mala non accipiemus? Sed iu-
 uat tandem victum, patientiâ videre
 Satanam: & hominem nudum, iner-
 mem, destitutum, videre de huius
 Mundi Principe, triumphantem.

Ad odium Satanæ inflammandum,

vnum sufficit, Pium esse. Sed in quos-
 dam vehementius exardescit, quos di-
 uinitus excitatos iudicat: quos diuini-
 tus agi regiq; videt. Ab his, sibi Regnó-
 que suo metuit. Quidquid, veterator,
 callet, in hos explicat: vim omnē suam
 virésque in hos effundit: & mouet tur-
 bátque omnia, vt eos opprimat, mo-
 ráq; , si possit, diuinis consiliis adferat.
 DEO, verò, sua constant tempora: quæ
 accelerare, aut proferre nemo possit.
 Vt natum Regem vidit, sibi suisq; sen-
 sit impendere ab eo periculum. Eum
 itaque, bellorum ciuiliū, veluti pro-
 cellis obruere tentauit: Sed *ἀσπίς βασιλῆος*
δύσκει ἵππῳ οὐ δέμει βέλῳ. In aulam miris arti-
 bus induxit: Sed mutare aut retinere
 eum, neq; Circes pocula, nec Sirenum
 cantus valuerunt. Veneficos ficariósq;
 immisit: Sed his, aut animus, aut suc-
 cessus defuit. Calumnias de eo impu-
 dentissimas sparsit: Sed has Regis no-
 stri splendor discussit. Totum denique
 in eum, armauit Mundum. Guisios pri-
 mūm, qui rem Gallicam turbarent, in-
 pulit: Sabaudum deinde, & Lotha-
 ringum,

ringum, qui Regnum carperent, excitauit: Tandem Hispanum, Regum potentissimum, palàm in scenam produxit: qui & aurum Indiâ, & militē Germaniâ, Italiâ, Hispaniâ, Heluetiâ, Belgicâ suppeditaret Coniuratis, & Coniurationis se caput profiteretur. Pontificem penè præterieram: à quo fulmen olim in Regem vibratum: & nuper minaces editæ litteræ, quæ & Ecclesiasticos, & Principes Proceresq;, Regis obedientiâ reuocant: & thesaurorum D. Petri apertæ cataractæ: & exercitus, Duce nepote, immissus. Sed quæ pium Regem tuentur, excelsa sunt, inexpugnabilia, nullis aut armis, aut dolis peruia. Satanæ, vt marinis fluctibus, sui limites constituti, quos superare illi nefas.

Et, Illi quidem, vident folius Regis huius virtutem obstare improbis consiliis suis: eo sublato, inundaturos se tyrannide sua, Christianum orbem impunè. Hic vero, Pontifex, eadem qua Satan calliditate, sibi Regnóq; suo metuit. DE OSACRUM Regem, perdundæ
C

Babyloni natum metuit. Certè Ecclesiæ restitutionem, & Romanæ curiæ reformationem, è Francorum Regibus vni deberi, & vates olim cecinerunt, & superiores aliquot Reges intellexerunt.

propheta

Episcopi Portuësis ad Paulum 2. PP. de Francorum Regno, vaticinium extat, in Iacobi Papiensis ad Fr. Spinulam epistola. *Surget, inquit, nobis non expectantibus, aliquando Regnum illud in nos, ferre non valēs inutile ministerium nostrum. & grande aliquod negotium sedi tuæ exhibebit.* Brigitta, Regij Suecorū sanguinis virgo, ab ipsis Pontificibus in beatarum virginum relata numerum, inter alia, quæ Romanæ sedi comminatur, *Potens est, inquit, DEVS suscitare & Francos aduersus Ecclesiam, &c.* Vti idē qui extulerunt, deiiciant. Quod affine est iis, quæ nobis in Apocalypsi Spiritus sanctus aperit: Nempe, eos qui potestatem suam Bestiæ tradiderant, eandem desolatam facturos, & igni crematuros. Exstant alia claris verbis expressa, & hunc ipsum Regem indicantia vaticinia,

ticia, quæ ad manum non sunt. Carolum VIII Regem, Sauonarola, vir sanctus, missum à DEO publicè prædicabat, ad castigãdos Italiæ tyrannos, & Ecclesiæ statum reformandũ. Cùm autẽ exercitum in Italiam Rex admirabili successu, perduxisset: idq; ipsum, ad quod vocatus erat, neglexisset, eodem prædicẽte Sauonarola, iusto DEI iudicio punitus est. Regnum ab eo accepit Ludouicus XII. quem populi patrem meritò ferunt: & cum Regno, perdundæ Babylonis animum. Quod eius testantur numismata aurea, cum hac inscriptione. LV D. XII. D. G. REX FRANC. DVX MEDIOL. & alterâ parte, PER DAM BABYLONEM. Sed datum hoc illis à DEO non est: vt nec Dauidi ædificare domum DOMINO. At Dauidi datũ, hostes Ecclesiæ DEI, armis persequi & assequi, & factas populo DEI iniurias vlcisci. Insigne est quod Sauonarolam dixisse Cominæus scribit: Vi & armis Ecclesiasticum statum, ad emendationem perducẽdum. De quo, hoc loco, non disputo. Mihi

nunc, sperare satis est, vt olim Scipiones Carthagini, ita hodie Borbonios Babylonifuturos fatales. Regem certè nostrum

—*maioribus ire per altum*

Auspiciis, manifesta fides.—

Et fidem mihi firmāt, ardens eius pietas virtusque: admiranda, contra tot coniuratos hostes, conseruatio: & ad summum tandem fastigium, omnem humanam rationem exsuperans euectio.

Iam mihi videor, Peucere virorum optime, ad id quod quærebam secundo loco, respondisse: Tuum, super his, iudicium esto: meum, ego suspendo.

Attigi suprâ litteras editas esse à Sfondrata PP. ad Ecclesiasticos, & Principes, proceresque Francorum Regni, minaces, quibus eos à Regis obedientia reuocare tentat, & ad perfidiam conatur adducere. Ad eas, ferente hoc æstu, notabo pauca. Nã singula excutere nō libet: & frustra sit, post tot excellentes doctrinâ viros, qui hoc argumentum præceperunt.

Et

Et videamus primùm, vt titulus ad totius orationis contextum aptus sit. Gregorium se dicit *seruum seruorum*. Latet sub hoc humilitatis pallio, fastus ingens: qui sese tota oratione prodit. Nil enim nisi arma tonat; & arma non solum spiritualia, & temporalia, sed etiam militaria. Mandat: præcipit: minatur: spoliat: potestatis plenitudinem iactat; & loco paternæ benignitatis, seueri iudicis personã induit. Et tãdem: Nulli, inquit, *omnino hominum liceat hãc paginam nostræ requisitionis, monitionis, p̄fixionis, assignationis, declarationis, mādatorum, decretorum, & voluntatis infringere, vel ei temerario ausu contraire.* &c. Vides vt de seruo, & seruo seruorum, rep̄te existat dominus Dominantium? Quis hanc in seruo audaciã ferat? Aut, si seruus non est, quid nos inani ludificatur nomine? Seruus apud Iuriconsultos nec voluntatem habet, nec ius habet. Vnde huic seruorum seruo, potestas? & mandandi atque decernendi ius?

Incipit: *Beatissimi Apostolorum Prin-*

Matth. 18. *Et 20.* *Galat.* *cipis, Petri cathedra, super quam DOMI-
NVS ac redemptor noster IESVS CHRIS-
TVS, suam ædificauit ecclesiam &c. De
Principatu inter Apostolos, magister
ipse CHRISTVS, sententiam tulit. Nec
Petrum Principem, Paulus Gentium
Apostolus agnouit. Ecclesiam vero
super cathedram Petri ædificatã, non
nouimus: & falsò CHRISTVM ar-
chitectum laudet Sfondrata.*

*Inde successorem Petri, & pastorem
curam, & Apostolicum munus iactat. Re-
spondeo, quod olim Nicephorus Gre-
goras. Si se, inquit, Petri cathedra succes-
sores & heredes dicunt, & hoc in nos vi-
brant, tamquam nubes, fulmen: atque inde
iudicant nos eorum quæ ipsis videntur mi-
nistros esse debere: hoc vero minimè curan-
dum est. Eo enim magis odio & auersatione
digni sunt; quod se non, ut sedis dignitatem
decebat, gesserunt. Non enim quacunque
vellent, docere Clementem & alios successo-
res iussit Petrus: sed ea ligare, quæ liganda
essent, & soluere soluenda. Hi vero præteritis
is quæ omnibus sacris Conciliis constituta
& decreta sunt, ea obtrudunt quæ solis ipsis
placent,*

placent, &c. Iam vero videamus ut Apostolicis vestigiis infistat. *Nemo gloriatur in hominibus*: inquit Apostol^o. Sfondrata Apostolicus, in Petro gloriatur: quē illo ipso loco nominatim expressum voluit Apostolus. 1. Cor. 3.

Admone illos, inquit Apostolus, *Principibus & potestatibus subditos esse*. Sfondrata: *Auctoritate Apostolica precipiendo mandamus, illico omni & quacumque postposita mora, exceptione, aut excusatione, intra terminum xv. dierum &c. ab eodem Henrico, ac ab eius sequacibus & fautoribus omnino recedant, illumque & illos prorsus deserant & derelinquant*. Apostoli, Caligulis & Neronibus subditi ipsi fuerūt, & subditos suos esse voluerunt. Sfondrata suos à Principis Christiani, cuius fidem, integritatem, clementiam consensus hominum prædicat, obedientiâ, quam primùm iubet recedere.

Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, 1. Cor. 10. inquit Apostolus. Sfondrata: *Nos certè quæcumque poterimus, non solum spiritualia & temporalia, sed etiam militaria auxilia periclitanti Religioni Catholice, ac*

Regno subministrare non omittemus. Ar-
ma, non quæ licet, sed quæ potest, de-
promit. Quando nobis clauis Petri nihil
profunt: age rubiginosum Pauli gladium di-
stringamus. Verba sunt prædecessoris
 eius Iulij in Ludouicum, de quo ante
 memini, XII. Religio armis, neque
 propagatur, neque defenditur. *Seruum*
 DOMINI non oportet litigare: sed man-
 suetum esse ad omnes, docibilem, patientem:
 Cum modestia corripientem eos qui resistunt
 veritati. Litigare non oportet: quanto
 min⁹ pugnare? Cum modestia corripe-
 re: nõ armis inuadere, & vim adhibere.
 Mahometicum hoc est: non Christia-
 nũ. D. Bernardus: *Profecto, inquit, stabi-*
mus & pugnabimus usq; ad mortẽ, pro ma-
tre nostra, armis, quibus licet, non scutis &
gladiis, sed precibus fletibusq; ad DEVM.
 Et Romanos Episcopos legimus, tum
 cum pietate & innocentia ante omnes
 erant, Barbaros hostes, vrbis mœnibus,
 non manu militari, sed ieiuniis, oratio-
 nib⁹, humilitate atq; submissione pro-
 hibuisse. Et Petrum ipsum, CHRISTVS
 iubet gladium in vaginam recondere.

Principes Gentium, inquit SALVA- *Matt. 20.*
 TOR noster, *dominantur iis. & qui maio-*
res sunt, potestatem exercent in eos. Non ita
erit, inter vos, &c. Sfondrata: *Districtè*
præcipiendo mandamus: &c. Pœnas ad-
 dit *si quis infregerit, & contraiuerit:* ad-
 dit & *militarem manum quæ vim fa-*
ciat. Ut dubitare nemo possit, vnum
eum esse, & quidem præcipuum de il-
lis Gentium Principibus. Seueri etiam
Iudicis personam induit. Apostolos iu-
dicaturos quidem tribus Israël Chri-
stus testatur: sed, cùm sederit Filius homi- *Matt. 19.*
nis in sede Maiestatis suæ: Non in hoc
mundo, neque huius mundi armis.

Aurum & argentum non est mihi, in- *Act. 3.*
 quit Petrus. Sfondrata, Petri successor,
 postquam arce SantAngeli multa au- *Mota de Sixti*
 reorum millia a prædecessore suo Si- *th. jamo*
 xto v. cumulata, promptit: *mittere pro-*
pediem istuc decreuimus, inquit, militares
copias Helueticæ nationis, unâ cum equitatu
non modico, quibus præficere in animo ha-
bemus vnum ex consanguineis nostris inti-
mis &c. Hic paternus ille est animus,
 hic spiritus lenitatis & mansuetudinis,

hæc amoris & caritatis abundantia, quam Sfondrata prædicat: quæ Reges Regibus, ciues ciuibus, fratres fratribus committit: quæ promiscuis cædibus atque incendiis complet omnia: quæ denique vastitatem inducat orbi Christiano. Nempe is Sfondratam habet Spiritus, qui Petrum, cùm ad eum

Matt. 16. DOMINVS diceret: *Vade post me Satana: Scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ DEI sunt, sed ea quæ hominum.* Qui

Luc. 9. discipulos, cùm zelo prepostero interrogarent, *Vis dicamus, ut ignis descendat de cælo, & consumat illos?* Quibus CHRISTVS: *Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Nisi quòd in his, moderatior: qui inconsulto DOMINO, vim facere noluerunt.

Multa in litteris ridicula prætereo: Quæ ut spero, alij notarunt. Hoc præterire non possum. Caterùm, inquit, si paullo altius presentium arumnarum radicem querere velimus, utiq; inueniemus, non multo ante tempore, Francia Reges, dū variis bellis impliciti, dominandi causa, sæderacum

*ra cum infidelibus, & amicitiam cum hereticis contraxerunt, eorúmque auxilia acciuerunt, hac potissimum de causa, quamquam alia non defuerint, DEI iram in se posteróseques suos, & subiectos populos prouocasse. Diuinam iram peccatis nostris promeritos nos esse nō diffiteor: imò profiteor. Et inter ea primum maximúmque pono, quòd Episcopos Romanos maiores nostri extulerūt, & in templo DEI, collocarunt: quòd Idolum panis adorarunt. Et peccatorum nostrorum numerus non est. Sed immensam, infinitam, inexhaustam DEI misericordiam imploramus: Et Diuinæ eius bonitati gratias agimus, quod castigare nos, nō perdere vult. *Iudicium à Domo DEI I. Pet. 4. incipit.* Et nos vox illa Prophetæ consolatur: *Ecce in ciuitate in qua inuocatum est Ier. 25. nomen meum, ego incipio affligere: Et vos quasi innocentes & immunes eritis? Non eritis immunes, &c.* Etenim *calix in Psal. 75. manu DOMINI vini meri plenus: & inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fax eius non est exinanita: bibent omnes impij terra.* Venio ad Sfondratam. Franci*

scum primum Regem adlatrat Canis: & duo obiicit crimina. Fœdus cū Turcis: & amicitiam cum Principibus Imperij. Audis, prudentissime Peucere, vt hic perditionis filius, eodem loco facti Imperij Christianos Principes habeat, quo hostes Imperij, hostes Christiani nominis Turcos? Et de hoc quidem, viderint potentissimi ipsi Principes. Ad crimina respōdeo. Fœdus cū Turcis non excuso: & velim non factū. Anno 1483. venit ab Imperatore Turcorum, ad Ludouicum XI Regem, legatio, multa ferens & offerens: vnum petens, vt, captum ab equitibus Rhodiis fratrem Gemem, probè asseruandum Rex curaret. Rex nec audire, nec admittere legationem voluit. Regum & Principum nostrorum in Saracenos, Turcos, Ægyptios, Mauros crebras & fortissimas expeditiones non commemoro. Nec natio alia sit, quę tot numerare pro fide (vt tum erat opinio) suscepta bella possit. Nota ista tibi, harū litterarum, vt ita dicā, parenti. Sed postquam Pontificum artibus, (quibus solitum

litum illis, ad dominationē suam propagandam firmandámq; Christianum orbem lacerare) & aliorum cupiditate improba, coniuratione in Regnū Francorum sæpius facta, in summum periculum res est adducta Gallica, ad necessariam defensionem, aduocati ad auxilium Turci. Non, quod impudenter Papa effutit, dominandi causa: sed ad coërcendam aliorum exundantem imperandi libidinem, & tuendos Regni fines. Et saluti aliquoties Rei Christianæ fœdus hoc fuit: pace, Regū nostrorum intercessione, Hungarię data: Damno, numquam fuit. Hic verò, iudicent cordati omnes: Quis damnandus, quis excusandus potius, qui actam in se ipsam Christianam Remp. hostibus fidei Christianæ, nudam exponit, vt turbatis rebus, dicere liceat, *Ego Papa sum & Caesar*: an, qui petitus vndiq; seruandi sui causa, Turcū, salua re Christiana, de auxilio appellat. Habeo & alia quæ Papæ referam. Reuocatos sæpius, & prohibitos sacra expeditione Imperatores: proditū infidelibus, mis-

sa ad viuum efficta imagine, Imperato-
rem: aliáq; , tractata aliis. Vnum Ale-
xandri VI. PP. infigne facinus explica-
bo. Imperatorem Turcorum Baiaze-
tem, multa offerentem munera, vt di-
ligenti custodia Gemez frater asserva-
retur, ne forte liberatus, rē Turcicam
turbaret, Ludouicus XI. repulit. At
Papa, ab eodem eadem de causa, qua-
draginta millia aureorum annua, non
repudiauit. Idem eundem Gemem,
quem Carolo VIII, Regi, Turcicum
bellum, deuictâ Italiâ & reformatâ Ec-
clesiâ, animo agitati, coactus tradide-
rat, lento veneno extinxit: inductus,
vt quidem tradiderunt, ingentibus à
Baiazete promissis, qui inter alia duecē-
ta millia aureorū, sceleris præmium, ve-
nefico pōtifici pollicebatur. Vt Guic-
ciardinus, indignatus priuatū se à Ca-
rolo Rege, annuis illis XL. aureorum
millibus: aut Caroli gloriæ inuidens,
& prosperos eius contra infideles suc-
cessust, à quibus reformationem Eccle-
siæ ten taturus videbatur, reformidans.
Et missum ab eodem Papa, Constanti-
nopolim

*Lib. 2. hi-
stor.*

nopolim hominem certum, qui Turcicum Imperatorem de Caroli consiliis redderet certiore, Itali ipsi memoria prodiderunt. Hunc verò Sfondratam, scire velim quare non thesauros suos & militares copias in Turcos vertat. Nempe, Christianum sanguinem sitit. Quare non Hispaniarum Regem pacem à Turcis quotidie coëmentem ut Christianos infestare liberius possit, in Turcos à Christianis, litteris monitorialibus conuertat. Nempe ambo, ad perdendum Christianum nomē, cum Turcis colludunt.

De illa, quam obiicit, cum Hæreticis, quos vocat, amicitia, non est quod multa dicam. Ego eam, & Regibus nostris ornamento fuisse, scio: & futuram Papæ exitiosam spero. Nec tu ignoras, Peucere, cum nonnullo Imperij & Principum bono fuisse. Sed videant Principes vestri, an Sfondratæ ferenda sit audacia: qui eos & hæreticos proscribit, & pro Turcis habet. Memini, CL. Peucere, cum hæc & Pontificis audacia, & tyrannorum improbitas opera

leui opprimi potuiffet. Crescit illa indies: nec nostris crescit animus. Et reprimi etiã hodie facilè possit, si lubeat. Quod si spectant diutius, vereor vt magno labore consequantur, quod hodie *Cassiod.* assequi paruo possunt. *Quæ nunc virgult a sunt, erunt, si negligantur & robora. Ista quæ modo facili auulsione dirimuntur, postea vix securibus ic̃ta succumbent.*

Sed litteras vnas, Pontifex inscribit Regni Francorum Episcopis: alteras, eiusdem Regni Principibus, Ducibus, Comitibus, &c. Publici iuris charta est, si nemini nocet. Sed alienum seruum, filium, subditum per litteras corrumpere nemini licet. Et Gallix quidem Episcopos, liberos iugo Romano semper fuisse, & historiae & acta publica testantur, quæ aliis collecta, in manibus sunt. Cùm in Galliam venisset contra *Aim. lib. 5.* Ludouicum Pium Gregorius IIII PP. *cap. 14.* tam Imperatorem, quàm Episcopos, vt ferebatur, excommunicaturus: Episcoporum sententia fuit: *Nullò modo se velle eius voluntati succumbere: sed si excommunicaturus veniret, excommunica-*

*tus abiret: cum aliter se habeat, antiquo-
rum auctoritas Canonū. Galliaē episcopo-
rum ad Anastasium PP. epistola, inter
alia hoc habet, contra ipsum Papam &
Italiaē Episcopos: Quod si cauteriū suum
adhuc aduersus nostros mouere disponunt,
Gallicam in se seueritatem sentient, quam
sine causa prouocant. Non enim putandus est
ille medicus sani capitis esse, qui antea vult
egrotos inflammare & ferro secare, quam
qualitates aegritudinis cognoscere, &c. Ex-
stant & Hincmari Rhemenfis episcopi
ad Hadrianum PP. & alios, super liber-
tate Gallica, masculi roboris litteræ. Et
Arnulphi Aurelianensis Episcopi, ha-
bita in synodo Rhemenfi, grauissima in
Papam oratio, edita est: in qua scitum
hoc: A Romano Pontifice, responsa petere,
marmora consulere est. In eadem synodo,
scriptæ ad Iohannem Papam ab episco-
pis litteræ, Papam volunt præcipuum
quid & excellēs præstare, ut sciamus, in-
quiunt, & intelligamus, cur inter ceteros
Apostolatum vestrum præferre debeamus.
Sed sufficiat nobis Christianis CHRIS-
TI sententia: Vnus est magister vester:*

omnes autem vos, fratres estis.

Principes verò, & quicquid est toto Regno, quod vocant, sæculare, id liberum omnino esse à Papa, & Regi soli subiectum, fatentur ipsorum etiam Paparum rescripta. Et eo nomine, fulmè à Papa in Iohannam Reginam Nauarræ anno 1563 coniectum, Regis Caroli IX. & Senatus sententia vanum existit. Et Parisiensis senatus, anno 1580, litteras PP. Gregorij XIII. quibus in genere Lutheranos, Caluinistas, alióſque communionem sacra prohibet, publicari in Regno aut haberi ab episcopis vetuit.

His autem ad Episcopos, & Principes procerésque nostros Papalibus litteris propositum est, Regem Regno deturbare: nouum Regem, Pontificis & Hispani mancipium, renunciare: & conscientias inde sub iugum mittere. Regna Regésque à DEO esse constat: In ea qui ius sibi arrogāt, DEI iura violant. Et Pontificibus vnde summa illa auctoritas, video esse abs te, Peucere doctissime, in opere de Diuinationum
 gene-

generibus, explicatum diuinitus. Et tractarunt hoc argumentum diligenter, Guicciardinus & Marchiauellus, Itali. Ea auctoritas, quantos excitarit in Imperio Regnisque Christianis furores, quantum sanguinis effuderit, clamant historiæ: quas & tu in promptu habes, & alij, in vnum à plerisque compositas, alibi legent. Ego quædam, non obuia omnibus, vt se sub stylum dabūt, huic chartæ committam.

In Caroli Calui ad PP. Hadrianum epistola, hæc verba lego. *Reges Francorum, ex Regio sanguine nati, non Episcoporum Vicedomini, sed terræ Domini hæcenus fuimus computati. Et vt Leo ac Romana synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris diuina potentia præcepit præesse, ius distinguendorum negociorum, Episcopis sanctis iuxta diuina cõstituta permiserunt: non autem Episcoporum villici extiterunt. Et sanctus Augustinus dicit, Per iura Regum possidentur possessiones: non autem per Episcopale Imperium, &c. Et si reuolueritis regesta decessorum vestrorum, talia mandata, sicut habentur in litteris ex nomine*

vestro, nobis directis, decessores nostros, à decessoribus vestris accepisse nullatenus inuenietis, &c. Postquam multis ostendit, Reges, iure omni, gentibus dominari, addit: *Quis igitur hanc inuersam legem infernus euomuit? Quis tartarus de suis abditis & tenebrosis cuniculis eruclauit? Vides vnde Pontificum auctoritatem ducat.*

Hincmarū, de quo antea dixi, Rhenorum Episcopum, Hadrianus Papa, Caroli Calui Regis sui communionem & consortio abstinere iussit: Rescribit prolixa oratione Hincmarus. Numquam huiusmodi præceptionem ab illa sede vlli decessorum suorum missam fuisse. *Nec etiam ab hereticorum vel schismaticorum, siue tyrannicorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Constantinus Arrianus, ac Apostata Iulianus, & Maximus Tyrannus, præsentia & salutatione siue colloctione, sedis Apostolica Pontifices, vel alij magnæ auctoritatis & sanctitatis Episcopi, cum locus & oratio ac causa exegit, se subtraxisse leguntur, &c.* Et dicunt, *seculare scripturâ dicere, quia omne Regnum seculi*

seculi huius, bellis queritur, victoriis propagatur: & non Apostolici, vel Episcoporum excommunicationibus obtinetur. Et cum potestatem à CHRISTO, sancto Petro primo Apostolorum, & in eo, suis successoribus datam, sed & Apostolis & in eis, episcopis, Pötificium ligandi & solvendi collatum illis insinuare volumus, Respondent: Et vos ergo solis orationibus vestris, Regnum contra Nortmannos & alios impetentes defendite: & nostram defensionem nolite querere: Et, si vultis ad defensionem habere nostrum auxilium, sicut volumus de vestris orationibus habere adiutorium, nolite querere nostrum dispendium: & petite Dominum Apostolicum, ut quia Rex & Episcopus simul esse non potest; & sui antecessores Ecclesiasticum ordinem, quod suum est, & non Remp. quod Regum est, disposuerunt, non precipiat nobis habere Regem, qui nos in sic longinquis partibus adiuuare non possit, contra subitaneos & frequentes Paganorum impetus: & NOS FRANCOs NON IVBEAT SERVIRE, CVI NOLVMVS SERVIRE: quia istud iugum sui antecessores, nostris antecessoribus non imposuerunt: & nos illud

portare non possumus · qui scriptum esse in sanctis libris audiimus, Vt pro libertate & hereditate nostra, vsque ad mortem certare debeamus, &c. Hic, Carolū Caluum, sub excōmunicationis pœna, Hadrianus PP. Regno Lotharij fratris, quod filio Ludouico deberi contendebat, arce-re conabatur: Episcopis & subditis cōtra nitentibus.

Solum DEVM, summi Reges Principesque agnoscunt, potestatis suæ & dignitatis auctorem. Et populi Rom. acclamatio CAROLO AVG. A DEO coronato, Magno & Pacifico Imp. Pontificis, etsi præsentis & coronā capiti Regis imponentis, nō meminit. Ipsi verò pontifices, quod ius habent, (iure an iniuriâ habeant non disputo) hoc Imperatoribus & Regibus coguntur acceptum ferre. Hinc illæ, seu fictæ seu veræ, Constantini, Pipini, Caroli, Ludouici donationes. Et de Pipino quidem, clamat Lapis Rauennas: PIPINVS PIVS PRIMVS AMPLIFICANDÆ ECCLESIAE VIAM APERVIT, ET EXARCHATVM RAVENNATEM, &c.

No-

Notum est, quid Attabalipa, *earum terrarū, quas Hispanorum auaritia aperuit, crudelitas exhaustit, Rex potētissimus, Monacho respōderit, Pontificis donationem inculcanti. Suaue vero in primis, & nuda illa simplicitate dignum, quod Pótifici olim nescio quid turbādi Valdemarus Rex Daniæ rescripsit. Notum tibi facimus, Vitam nos habere a DEO, Nobilitatem a Parentibus, Regnum a subditis, fidem ab Ecclesia Romana: quam si nobis inuides, remittimus per presentes.* Certè Regnum suum Rex Frācorum, DE I gratia, habet a Maioribus: Fidem à DEO, cui soli & administrati Regni & fidei suæ rationem debet. Risi nuper *Hieron. Fran.lib. 3. Vnionis Lusit. & Castella.* cum legerem Catholicū Regem Philippum, Rom. Ecclesiæ delicias, & mortigerum filium, anno 1579, repudiasse Gregorium XIII. Papam, qui se de Regno Lusitanæ iudicem offerebat: *Non adiungebat lubens, inquit Historicus, ad exempla vetera, hoc nouum, agnoscendi sedem Apostolicam, iudicem Regnorum.* Et ipsum Rudolfum Imp. cū primū electus esset, audio, Gregorio

XIII, per legatos reuerentiam pollicitum; Ecclesiæ obedientiam: Ipsi uero Pontifici quam sibi ipsi deberi contendebat, obedientiam negasse.

Memorable est quod Matthæus Paris, Monachus & historicus Anglus, refert, à Consilio Francorum responsum Gregorio IX Pontifici, qui excommunicato Friderico II. Imperat. Imperij dignitatem trãstulerat in Robertum, Comitem Artesiæ, fratrem Ludouici Regis, eius qui inter Diuos relatus, originem dedit BORBONIORVM familiæ. Inquit enim: *Inito consilio, circumspecta Francorum prudentia respondit: Quo spiritu, uel ausu temerario, Papa tantum Principem, quo non est maior, imò nec par inter Christianos, non conuictum uel confessum, de obiectis sibi criminibus, exheredauit, & ab apice Imperiali præcipitauit? Qui si meritis suis exigentibus deponendus esset, non nisi per generale Concilium cassandus iudicaretur. De transgressionibus suis, non est hostibus suis fides habenda, quorum Papa dignoscitur esse capitalis. Nobis adhuc insons, imò bonus fuit uicinus: nec quid sinistri,*

nistri de eo vidimus in fidelitate seculari, vel fide Catholica. Scimus autem quod DOMINO nostro IESU CHRISTO, fideliter militavit, marinis & bellicis se periculis confidenter opponens. Tantum Religionis in Papa non inuenimus. Imò qui, cum debuit promovisse & DEO militantem protexisse, eum conatus est absentem confundere & nequiter precipitare. Nolumus nosmetipsos in tanta pericula precipitare, ut ipsum Fridericum tam potentem impugnemus, quem tot Regna contra nos inuabunt: & causa iusta præstabit adminiculum. Quid ad Romanos de prodiga sanguinis nostri effusione, dummodo ira sua satis fecerimus? Si eum per nos & alios deuicerit, omnes Principes mundi conculcabit, sumens cornua iactantia & superbiam, quoniam ipsum Fridericum magnū Imperatorem protriuerit. Sed ne in vacuum papale mandatum videamur suscepisse: (licet magis constet, hoc ob ordium Imperatoris, quàm nostri dilectionem ab Ecclesia Rom. deriuasse) mittemus nuncios prudētes ex nobis ad Imperatorem, qui, quomodo de fide Catholica sentiat, diligēter inquirāt, nos super hoc certificaturos. Et, si

nihil, nisi sanum, inuenerint, cur infestandus est? Missi ad Imperatorem legati, postquam Orthodoxum cognouerūt: Nolit inquit, DEVS, ut umquam ascendat in cor nostrum, ut aliquem Christianum, siue manifesta causa impugnemus. Nec nos pulsat Ambitio. Credimus enim Dominum Regem Gallia, quem linea Regij sanguinis, prouexit ad scepra Francorum regenda, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio prouehit voluntaria. Sufficit Domino Comiti Roberto, fratrem esse tanti Regis. Hæc Monachus Anglus refert: digna, quæ Christiani Imperatores, Reges, Principes meminerint & sequantur. Multa habet Monachi illius historia, Papalis audaciæ exempla: nonnullos etiam Principum pro iusta libertate certantium conatus: quæ, ad alia, colligentij, quibus respondere Papalibus litteris propositum est.

Ego, præstâtissime Peucere, ita sentio: Reges, si boni sint, magna animi deuotione colendos: si mali, ferendos. Placet Yuonis Carnutensis Episcopi sententia: Reges, si aliquando potestate sibi
concessa

*concessa abutuntur, non sunt a nobis graui-
ter exasperandi: sed ubi sacerdotum ad-
monitionibus non acquieuerunt, diuino iu-
dicio sunt reseruandi. Placet & illa apud
Tacitum sententia: Quomodo sterilita-
tem, aut nimios imbres, & cetera natura
mala, ita vitia Dominantium toleranda.
In manu DOMINI potestas terra: & v. Syr. 10:
tilem rectorem suscitabit super eam, in tem-
pore. Is itaque nobis exorandus: hic,
interim ferendus.*

Nobis verò, vt ad nostra reuertar,
summa DEI benignitate, Rex datus
est, quem & constans pietas, venera-
bilem omnibus; & inuicta virtus, terri-
bilem hostibus; & certa clementia a-
mabilem cunctis reddit. Quem nemo
impugnet, nisi qui à Satana sit: à primo
rebellionis & cædium auctore, Satana.
Quem non Sfondrata, non Satan ipse
Mundusque expugnent. In adiutorio
Altissimi habitat: in protectione DEI
cœli commoratur.

Habes, Peucere Clarissime, epi-
stolam variam & miscellam: in quam
congressi promiscuè, quæ mihi vene-

runt in mentem, vti venerunt, sine fūco & arte. Eam voto finio.

DEVS Optime Maxime, Imperiorum auctor & statorque DEVS; DEVS, qui das salutem Regibus; qui superbos sede deturbas; qui Rectorem hunc nobis benigno dedisti, propitius seruasti: Publica te voce obtestor atque precor, Custodi porro, serua, protege Seruum tuum: præcinge eum fortitudine: doce manus eius ad prælium: Expugna impugnantes eum: Dies eius, diebus cumula. Mirifica miserationes tuas, Tu, qui saluos facis sperantes in te. Da robur populo tuo, & benedic ei. Exsurge, DOMINE, adiuua nos, & redime nos, propter Nomen tuum. Exsurge DOMINE, ne inuale scat Homo: Legislatorem Gentibus impone, vt sciant quod homines sunt: & sciant, quia manus tua, Hec: & tu, DOMINE, Ista fecisti AMEN.

Tu vero, Optime virorum Peucere, vale; & Vota tua precésque, nostris ad-iunge.

FINIT.

Prouerb. XXIII.

*Time DOMINVM, fili mi,
Et Regem: Et cum detractori-
bus eorum non commiscearis:
Quoniā repente consurget per-
ditio eorum: Et, ruinam utri-
usque, quis nouit?*

Pfal. LVII.

*Videbunt Recti, Et leta-
buntur: Et omnis iniquitas op-
pilabit os suum.*

FRANCOFVRTI
AD MOENVM

TYPIS LECHLERIANIS:
ANNO CHRISTI
MDXCI.